

Norges nye økologiske klassifiseringssystem for vann

Inkludert biologiske og fysisk-kjemiske kvalitetselementer, samt egnethet for drikkevann, bading og jordvanning

Innhold

- Innledning om utvikling og status for det nye klassifiseringssystemet
- Generell klassifiseringsmetodikk
- Biologiske kvalitetselementer
- Fysisk-kjemiske kvalitetselementer
- Næringssalter i leirvassdrag
- Egnethet for drikkevann, bading og jordvanning

Utvikling og status for det nye klassifiseringssystemet

- Utviklet av NIVA, NINA, HI (marint), LFI-Oslo, NGU (grunnvann) i 2008
- Foreløpig system til bruk for vannområder i første planperiode
- Veileder i klassifisering med biologiske elementer, grunnvann og hydromorfologiske elementer, samt metodikk for klassifisering ligger til godkjenning i departementene
- Så snart den er godkjent vil den legges ut på www.vannportalen.no/veileder
- Fysisk-kjemiske elementer og egnethet offentliggjøres av SFT på www.sft.no om kort tid

Klassifiseringssystem - Veileder

Klassifiseringsveileder

Tekstversjon 07.11.2008

Veilederen blir nettbasert på www.vannportalen.no/veileder

Vannportalen
- om vann fra fjell til fjord

Om veilederne Elver (E) Innsjøer (I) Kystvann (K) Grunnvann (G) SMVF

Du er her: [Hovedside](#)

Klassifiseringsveileder

Veileder for nytt norsk klassifiseringssystem

Internett Via Google

Hovedside
Hovedsiden Vannportalen
Nettstedskart

- Innledning
- Miljø og klassifisering
- Hovedprinsipper
- Vann typer og regioner
- Tilstandsklassifisering
- Kjemisk tilstand
- Elvor (E)
- Innsjøer (I)
- Kystvann (K)
- Grunnvann (G)
- Mindre modifiserte (ikke SMVF)
- Litteratur

SMVF

- Tilak og miljømål
- Tilbakemelding

Elver (E)
Foto: Oddleif Nordsletta

Svært god
God

Innsjøer (I)
Foto: Reidar Hindrum

Moderat

Kystvann (K)
Foto: Reidar Hindrum

Dårlig
Svært dårlig

Grunnvann (G)
Foto: Reidar Hindrum

www.vannportalen.no

(21.10.2008)

- www.vannportalen.no/veileder

Viktige forskjeller fra SFT-systemet

Innhold og fokus	SFT-systemet	Vanndirektiv-systemet
Kjemiske parametre	+++	+
Biologiske parametre	-	+++
Vanntyper	-	+
Naturtilstand	-	+
Antall klasser	5	5
Forskjellige påvirkninger	+	+
Sammenveiling	Midling	Det verste styrer

Økologisk tilstand klassifiseres primært ut fra Biologiske kvalitetselementer

Vannkategori	Innsjø	Elv
Kvalitetselementer		
Planteplankton	X	
Vannplanter og påvekstalger	X	X
Dyreplankton	(X)	
Bunndyr	X	X
Fisk	X	X

Dersom de biologiske elementene viser svært god eller god tilstand, så skal også generelle fysisk-kjemiske og hydromorfologiske støtteparametre vurderes

Bruk av fysisk-kjemiske parametre i klassifiseringen

- Kun nødvendig å vurdere for klassifisering dersom biologien er i svært god eller god tilstand
- Men likevel nødvendig å vurdere for å beregne behov for reduksjon av belastning hvis tilstanden er moderat eller dårligere:
  - Hvor langt unna miljømålet er vi?
- Basis for tiltaksplaner

Hva er på plass så langt?

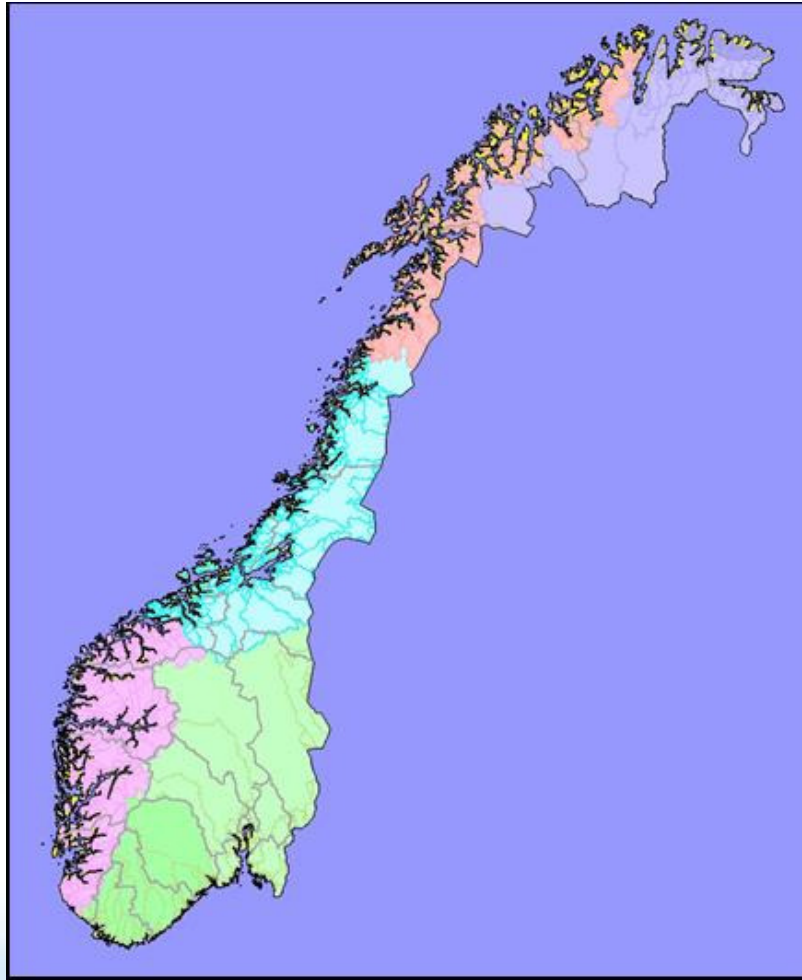
- Typologi for 80% av norske vannforekomster
- Miljømål for noen få biologiske elementer i forhold til eutrofering, forsuring og regulering
- Miljømål for fysisk-kjemiske elementer som matcher biologien (nytt)
- Miljømål for leirvassdrag (nytt)
- Egnethetsgrenser for drikkevann, bading og jordvanning (nytt)

Generell klassifiseringsmetodikk

1. Sammenstill data (årsverdi for biologiske og fysisk-kjemiske parametre)
2. Beregn relevante biologiske indekser
3. Bestem vanntype for vannforekomstene
4. Gå inn i tabellverk for å finne klassegrenser for biologiske og fysisk-kjemiske parametre el. indekser for de aktuelle vanntypene
5. Beregn avvik fra naturtilstand for alle parametre vha klassifiseringstabellene (EQR)
6. Kombiner vha. skjema for kombinasjonsregler (det verste biologiske elementet bestemmer)

Biogeografiske regioner og vanntyper - ferskvann

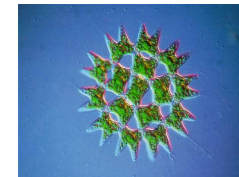
- 6 regioner
- 24 innsjøtyper
- 18 elvetyper
- Typologien basert på:
  - Høyde over havet (lavland, skog, fjell),
  - Størrelse (små, store)
  - Calcium el. alk. (kalkfattig, kalkrik)
  - Humus (klar, humøs)
  - Turbiditet (leirpåvirket el. ikke)

Type- kriterier ferskvann

Kriterium	Parameterverdier
Økoregion	Østlandet, Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge, Nord-Norge, ytre, Nord-Norge, indre
Høyde over havet	Lavland: < 200 m.o.h. Skog: 200-800 m.o.h. (eller under tregrensen) Fjell: > 800 m.o.h. (eller over tregrensen)
Kalkinnhold eller alkalitet	Svært kalkfattig: Ca < 1 mg/L, Alk < 0,05 mekv/L Kalkfattig: Ca 1-4 mg/L, Alk. 0,05-0,2 mekv/L Moderat kalkrik: Ca 4-20 mg/L, Alk. 0,2-1 mekv/L Kalkrik: Ca > 20 mg/L, Alk. > 1 mekv/L
Humusinnhold	Klare: Farge < 30 mg Pt/L, TOC < 5 mg/L Humøse: Farge 30-90 mg Pt/L, TOC 5-15 mg/L Svært humøse (sjeldne): Farge > 90 mg Pt/L, TOC > 15 mg/L
Turbiditet, elv	Klare: STS < 10 mg/L, (> 80% uorg.mat.) Leirpåvirkede: STS > 10 mg/L (> 80% uorg.mat.)
Størrelse, elv (nedbørfelt)	Små: < 100 km ² , Middels: 100-1000 km ² Store: > 1000 km ²
Størrelse innsjø (areal)	Små: < 5 km ² Store: > 5km ²
Dybde innsjø (middeldyp)	Svært grunne: < 3m, Grunne: 3-15 m, Dype: > 15 m

Klassifisering av biologiske elementer

- Vi har nå på plass tabeller for følgende elementer:
  - Planteplankton, klorofyll a
  - Vannplanter, trofisk indeks for artssammensetning
  - Bunnfauna, indekser for artssammensetning i forhold til organisk belastning og forsuring
  - Fisk, indekser for bestandsendringer og dominansforhold (artssammensetning), samt tetthet av yngel og reduksjon av produksjon

Klassifisering av biologiske elementer

- Følgende kommer i testversjon i 2009:
  - Planteplankton trofi-indeks for artssammensetning i innsjøer
  - Begroingsalger trofi-indeks for artssammensetning i elver
  - Begroingsalger forsurings-indeks for artssammensetning i elver
- Resten kommer i 2010-2012
  - FoU-prosjekter: Bioclass-Fresh og WISER

Klassifisering av biologiske elementer

Eksempel på klassifiseringsskjema for planteplankton i innsjøer: klorofyll a

Typebeskrivelse	Naturtilstand				
	Referanse-verdi	Svært god/ God	God/Moderat	Moderat/Dårlig	Dårlig/Svært dårlig
	klfa	klfa	klfa	klfa	klfa
Kalkfattige, klare, grunne	1,5	3	5	10	20
Kalkfattige, klare, dype	1,2	2,5	4	7	15
Kalkfattige, humøse	2,5	5	7,5	15	30
Kalkrike, klare	2,5	5	7,5	15	30
Kalkrike, humøse	3,5	7	10,5	20	40

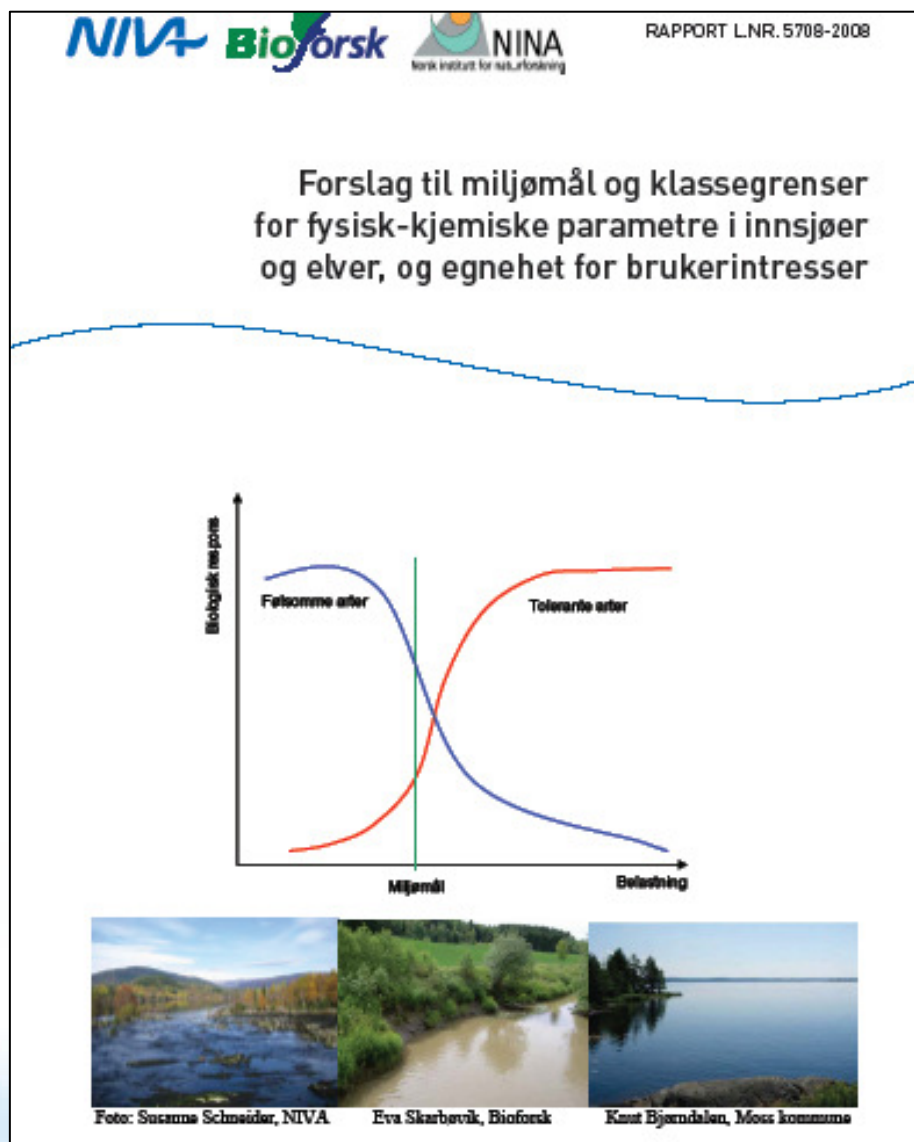
Eksempel på klassifiseringsskjema for bunnfauna i elver med organisk belastning: ASPT indeks

Typebeskrivelse	Naturtilstand				
	Referanse-verdi	Svært god/ God	God/Moderat	Moderat/Dårlig	Dårlig/Svært dårlig
alle	7	6,8	6	5,2	4,4

Klassifisering av biologiske elementer

- Se for øvrig excel-skjema (vis)

Klassifisering av fysisk-kjemiske elementer

- NIVA-NINA-Bioforsk rapport til SFT nr. 5708 - 2008

Eutrofieringsparametre:

- TotP
- TotN
- siktedyp,
- oksygen,
- Ammonium

Forsuringsparametre:

- pH,
- ANC
- uorganisk aluminium

Eksempler på klassifiseringsskjema

- Total fosfor, innsjøer, $\mu\text{g/L}$

Typebeskrivelse	ref.verdi	SG/G	G/M	M/D	D/SD
Kalkfattige, klare, grunne	4	7	11	20	40
Kalkfattige, klare, dype	3	6	9	15	30
Kalkfattige, humøse	6	11	16	30	55
Kalkrike, klare	5	10	14	25	50
Kalkrike, humøse	7	13	19	35	65

- Total fosfor, elver, $\mu\text{g/L}$

Typebeskrivelse	ref.verdi	SG/G	G/M	M/D	D/SD
kalkfattige, klare,	6	11	17	30	60
kalkfattige, humøse	9	17	24	45	83
moderat kalkrik, klar	8	15	21	38	75
moderat kalkrik, humøs	11	20	29	53	98

Klassifisering av leirvassdrag

- Definisjon leirvassdrag:
  - STS > 10 mg/L og minst 80% uorg.
- Naturtilstand beregnes ut fra dekningsgraden av marine leirsedimenter (ml) i nedbørfeltet:
  - $\text{TotP}_{\text{ref}} = 8,648 + 0,668 * \text{ml}$
- Miljømål = $\text{TotP}_{\text{ref}} \times 2$
- Dekningsgraden av marine leirsedimenter beregnes ut fra metodikk på s. 73-75 og vedlegg (vis dette)

Klassifisering av leirvassdrag

- For de fleste leirvassdrag kan følgende tabell brukes:

<i>Vassdragstype</i>	<i>Naturtilstand for TotP µg/L</i>	<i>God/moderat grense for TotP, µg/L</i>
Leirvassdrag m 40% leirdekningsgrad	30	60
Leirvassdrag m 30% leirdekningsgrad	25	50
Leirvassdrag m 20% leirdekningsgrad	20	40

Klassifisering av egnethet

- For drikkevann, bading og jordvanning
  - Foreløpige verdier
  - Må vurderes av helsemyndigheter og andre ansvarlige myndigheter

Egnethet: Drikkevann

Tabell 2. Forslag til nytt system for klassifisering av overflatevannkilders egnethet som råvann til drikkevannsforsyning.

<i>Parameter</i>	<i>Benevning</i>	<i>Godt egnet</i>	<i>Egnet</i>	<i>Mindre egnet</i>	<i>Ikke egnet</i>
<i>E. coli</i> *	ant/100 ml	0 ⁹⁰	0 ⁷⁰	0 ⁶⁰	0 ⁵⁰
Intestinale enterokokker*	ant/100 ml	0 ⁹⁰	0 ⁷⁰	0 ⁶⁰	0 ⁵⁰
Koliforme bakterier 37 °C	ant/100 ml	<10	10-30		>30
Kimtall 22 °C	ant/100 ml	20	20-50	50-100	>100
pH	pH-enhet	6.5-8.5	6-6.5/8.5-9	5-6 / 9-10	<5 / >10
Kond	mS/cm	<50	50-200	200-300	>300
Turb	FNU	<1	1-4	4-8	>8
Farge	mg Pt/l	<10	10-20		>20
Oksygen	metning %	>90%	70-90%	50-70%	<50%
Tot-P**	µg P/l	<7	7-11	11-20	>20
Klorofyll a**	µg/l	<3	3-5	5-10	>10
Mikrocystin***	µg/l	<0.1	0.1-0.5	0.5-1	>1
Jern	µg/l	<100	100-300	300-600	>600
Mangan	µg/l	<50	50-100	100-300	>300
Aluminium	µg/l	<50	50-200	200-400	>400

*Eksponenter betyr persentil. Der det ikke er ført opp noen potenser er det 50-persentilen (dvs medianverdien) som gjelder.

** Klassegrenser er i tråd med nye klassegrenser for kalkfattige, klare, grunne lavlandssjøer (LN2a), se kap. 2.

*** WHO anbefaler <1µg/L microcystin for drikkevann.

Egnethet: Badevann

Tabell Diskusjonsgrunnlag for nye norske badevannsnormer

<i>Parameter</i>	<i>Benevn.</i>	Meget godt egnet <i>(Excellent)</i>	Godt egnet <i>(Good)</i>	Tilstrekkelig egnet <i>(Sufficient)</i>	Dårlig egnet <i>(Poor)</i>
Intestinale enterokokker	ant/100 ml	<200 ¹⁾	200-400 ¹⁾	≤ 330 ²⁾	> 330 ²⁾
E. coli	ant/100 ml	<500 ¹⁾	500-1000 ¹⁾	≤ 900 ²⁾	> 900 ²⁾
Farge	mg Pt/l	<30	30-60	60-90	>90
Turbiditet	FNU	<2	2-5	5-10	>10
Siktedyp	m	>4	2-4	1-2	<1
Klorofyll a	µg/l	<5	5-10	10-20	>20
Microcystin*	µg/l	<1	1-5	5-10	>10

¹⁾ = Basert på 95-percentilen

²⁾ = Basert på 90-percentilen

* WHO grenser er 1 µg/L for drikkevann og 10 µg/L for badevann

Egnethet: Jordvanning

Tabell. Forslag til nytt system for klassifisering av egnethet for jordvanning (diskusjonsgrunnlag):

Jordvanning		Egnethetsklasser			
Virkninger av:	Parametre	Godt egnet	Egnet	Mindre egnet	Ikke egnet
Næringssalter	Total fosfor, µg P/l	<11	11-20	20-40	>40
	Klorofyll a, µg/L	<5	5-10	10-20	>20
Tarmbakterier	<i>E. coli</i> eller TKB ant./100 ml	<10	10-100	100-1000*	1000**

*Kan brukes restriksjonsfritt for produkter som ikke spises rå/skrelles. For produkter som spises rå bør vanning med dette vannet opphøre minst 1 uke før høsting. Eventuelt kan andre tiltak som reduserer overføring av bakterier fra vann til produkt være aktuelt, f.eks dryppvanning eller enkel vannbehandling.

**Vanning (spesielt med spreder) med vann > 1000 *E. coli*/100 ml bør unngås for alle type produkter pga smitterisiko for personer som oppholder seg i nærheten.

Takk for oppmerksomheten

Foto: Knut Bjørndalen, Moss kommune